

عوامل مؤثر بر اثر بخشی سازمانهای غیر دولتی جوانان ایران و ارائه یک الگوی اثربخش^۱

دکتر ابوالحسن فقیهی*، دکتر اقبال پاک طینت**

* استاد گروه مدیریت دولتی دانشگاه علامه طباطبائی

** دکترای مدیریت دولتی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

چکیده

هدف این تحقیق تبیین نقش و جایگاه سازمان‌های غیردولتی ایران (NGO) بویژه جوانان به منظور شناسایی عوامل عمده باز دارنده اثر بخشی NGOهای جوانان ایران، بررسی وضع موجود آنها و ارائه راهکارهایی جهت رسیدن تشکلهای مزبور به وضع مطلوب بوده است. در این راستا، بر مبنای نظر کارشناسان NGOهای جوانان و بررسی ادبیات مربوطه، از میان عوامل باز دارنده، تعداد ۸ عامل عمده انتخاب و سئوالات و فرضیه‌هایی بر مبنای آنها تدوین شده است.

تحقیق حاضر، تحقیقی پیمایشی از نوع همبستگی است. جامعه آماری تحقیق، شامل کلیه NGOهای جوانان ایران می‌باشد که از سال ۱۳۷۹ به بعد از سازمان ملی جوانان اعتبارنامه دریافت کرده‌اند و تعداد آنها تا ۱۳۸۳/۶/۱ به ۱۴۳۰ تشکل بالغ گردیده و در استان تهران و سایر استانهای کشور مستقر و پراکنده می‌باشند. از میان تشکلهای فوق الذکر با استفاده از فرمول و به روش تصادفی طبقه‌ای تعداد ۴۰۰ تشکل به عنوان نمونه انتخاب گردید. پس از انجام کارهای آماری، میزان ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون فرضیه‌های تحقیق هم به صورت تک متغیری و هم به صورت چند متغیری مورد آزمون قرار گرفتند. از آنجا که برخی از ضرایب بدست آمده در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنی‌دار نبودند، جهت دستیابی به کاملترین مدل آماری، از تحلیل رگرسیون پله‌ای استفاده گردید و نتیجه حاصله بیانگر این مطلب بود که بخش عمده‌ای از تغییرات اثر بخشی سازمانهای غیردولتی جوانان ایران به ۶ عامل از ۸ عامل عمده مورد بحث بستگی دارد و ۲ عامل تاثیر معنی داری در پیش بینی اثر بخشی تشکلهای مزبور نداشتند. ضمناً یک مدل نهایی در رابطه با اثر بخشی آن تشکلهای ارائه گردیده است.

واژه‌های کلیدی: اثر بخشی NGOهای جوانان، عوامل بازدارنده، جامعه مدنی، توسعه پایدار.

مقدمه

دولت (حاکمیت)، بخش خصوصی و جامعه مدنی،

اداره جوامع و کشورها ناممکن خواهد بود. روابط جدید

بین المللی نیز مستلزم توسعه مدیریت مشارکتی در

بسیاری از صاحب نظران اعتقاد دارند که در قرن

بیست و یکم، بدون سه پایه اصلی:

اساسی جمهوری اسلامی ایران و کلام رهبران نظام نیز به کرات بر لزوم گسترش مشارکت مردم و نقش آفرینی آنها در صحنه‌های مختلف توسعه همه جانبه کشور تاکید می‌گردد. عنصر مشارکت موجب کاهش دشواری‌های دولت، شکوفایی و تبلور استعدادها، استفاده عادلانه از امکانات و موهبت‌های موجود، از میان رفتن اختلافات قومی، مذهبی، فرهنگی و جغرافیایی، توجه به مصلحت همگانی مردم، ایجاد واسطه برای برقراری ارتباط میان دولت و مردم خواهد بود.

سازمانهای غیر دولتی در این میان نقش و اهمیت ویژه‌ای می‌یابند. این سازمانها با کارکرد ویژه خود، زمینه‌های مشارکت سازمان یافته نخبگان را در امر مدیریت جامعه تسهیل نموده و از آنجا که تحدید کننده قدرت سیاسی محسوب می‌شوند و نه تهدید کننده آن، به‌طور طبیعی استقبال از آنها از سوی مسئولان و مردم بیشتر خواهد بود. این سازمانها می‌توانند نقش‌های متفاوتی نظیر منتقد، همکار، بازرس، بازوی اجرایی، شریک و امثال آنها را در برنامه‌های توسعه‌ای کشور بر عهده گیرند (محتشمی، ۱۳۷۹: ۱ و ۲). در مورد تشکلهای جوانان باید این نکته را یادآور شد که این تشکلهای همواره گروههای جوانان را ترغیب نمایند تا همراه با جامعه و دگرگونیهای آن، از روند رو به رشد با قابلیت جذب و انعطاف پذیری برخوردار باشند و به این نکته بیندیشند که چگونه می‌توانند افکار جوانان را با نیازهای واقعی جامعه پیوند دهند، در حالی که تئوری مشخصی نیز برای ارتباط مستمر و سازنده بین قشر جوان و نسل گذشته ارائه نمایند (اعرابی، ۱۳۸۰: ۸۰).

هدف از این پژوهش شناسایی عوامل بازدارنده اثربخشی تشکلهای غیردولتی جوانان ایران، بررسی میزان همبستگی عوامل مزبور با اثربخشی و نیز ارائه یک الگوی اثربخش می‌باشد.

با طرح مبحث حکومتداری^۲، اداره امور عمومی وارد مرحله تازه‌ای شده است که ریشه در بهبود عملی در عرصه اداره عمومی دارد و در قالب ایده‌هایی که به‌طور

سطوح کشوری، منطقه‌ای و بین المللی است. مجموعه قانون اساسی و سایر قوانین و مقررات هر کشور، ساختار مدیریتی آن را ترسیم و مشخص ساخته و نقش، وظایف، مسئولیتها و اختیارات سه بخش فوق الذکر را معین می‌کند. در یک تعریف ساده، سه بخش فوق را می‌توان به شرح زیر از یکدیگر متمایز ساخت:

- به‌طور طبیعی و سنتی، دولتها نمایندگی کشورها را در مجامع بین المللی و روابط فرامرزی بر عهده داشته و سیاستگذاری، اداره، تنظیم روابط و سیاستها و ضوابط درونی کشور و در یک کلمه، «حق حاکمیت» را به نمایندگی از ملت‌های خود عهده‌دار هستند.

- بخش خصوصی به تمامی ساختارهای حقیقی و حقوقی اطلاق می‌شود که در جهت توسعه عمومی کشور و ارتقای سطح رفاه اجتماعی ملت‌ها، با هدف کسب درآمد تلاش می‌نمایند.

- جامعه مدنی، شامل آن ساختارهای حقیقی و حقوقی است که در جهت توسعه کشورها و با اهداف غیر انتفاعی و عام‌المنفعه تلاش می‌نمایند.

نهادهای جامعه مدنی همه موضوعات مندرج در مقوله توسعه را هدف قرار داده و به نام نهادهای واسطه‌ای نیز خوانده می‌شوند. در منابع و مأخذ مختلف، سازمان‌های غیر دولتی، انجمن‌های خیریه و حمایتی، انجمن‌های علمی و تخصصی، اتحادیه‌های کارگری و صنفی، تعاونی‌ها و صندوق‌های کمک رسانی (قرض الحسنه) و حتی احزاب سیاسی و مطبوعات، از جمله نهادهای جامعه مدنی محسوب شده و نقش و کارکرد هر یک به‌طور جداگانه تعریف شده‌اند.

مشارکت مردم در سیاستگذاری، برنامه‌ریزی، اجرا و ارزشیابی کلیه برنامه‌های توسعه‌ای، امروزه از اصول مسلم مدیریتی محسوب شده و بر ساختار یافتگی و نظام‌مندی آن تاکید می‌شود. تقویت نقش و جایگاه نهادهای جامعه مدنی، در این چارچوب نیز اهمیت ویژه‌ای می‌یابد. پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی ایران، به مدد مشارکت وسیع و همگانی مردم میسر گردید و در اصول مختلف قانون

کلی «نوآفرینی حکومت» نامگذاری شده، خودنمایی می‌کند.

حکومت جامعه مدار (توانمند سازی جامعه به جای خدمات رسانی مستقیم دولتی)، از جمله اقدامات حکومتی در این الگوست که بر طبق آن، مدیران دولتی آموخته‌اند که تلاشهای گذشته در جهت خدمت به ارباب رجوع و مشتری، ایجاد وابستگی می‌نماید؛ که این امر استقلال اجتماعی و اقتصادی آنان را خدشه دار می‌سازد. به جای خدمت رسانی بر طبق روال گذشته، دولت‌ها می‌کوشند تا شهروندان، تشکلهای محلی و سازمان‌های اجتماعی را به گونه‌ای توانمند سازند، تا از ابتکارات جمعی به عنوان منبعی در جهت حل مشکلات استفاده نمایند (ترنر و هیوم، ۱۳۷۹: ۲۴ و ۲۸۷). در ایران نیز با پیروزی «انقلاب اسلامی»، مشارکت سیاسی، اقتصادی و اجتماعی مردم مورد توجه جدی قرار گرفت و با تثبیت انقلاب، این روند وارد مرحله‌ای نوین شد و با طرح مباحث جامعه مدنی و گفتگوی تمدن‌ها به اوج خود رسید. برنامه‌های سوم و چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران به عنوان مهمترین برنامه‌های استراتژیک کشور، اهمیت بخش سوم و NGOها را مورد توجه قرار داده و بخش دولتی را مکلف به تقویت و تفویض نقش‌های بیشتر به آنها در فرآیند توسعه نموده‌اند (منصوری، ۱۳۸۴: ۴).

کلی «نوآفرینی حکومت» نامگذاری شده، خودنمایی می‌کند.

حکومت جامعه مدار (توانمند سازی جامعه به جای خدمات رسانی مستقیم دولتی)، از جمله اقدامات حکومتی در این الگوست که بر طبق آن، مدیران دولتی آموخته‌اند که تلاشهای گذشته در جهت خدمت به ارباب رجوع و مشتری، ایجاد وابستگی می‌نماید؛ که این امر استقلال اجتماعی و اقتصادی آنان را خدشه دار می‌سازد. به جای خدمت رسانی بر طبق روال گذشته، دولت‌ها می‌کوشند تا شهروندان، تشکلهای محلی و سازمان‌های اجتماعی را به گونه‌ای توانمند سازند، تا از ابتکارات جمعی به عنوان منبعی در جهت حل مشکلات استفاده نمایند (ترنر و هیوم، ۱۳۷۹: ۲۴ و ۲۸۷). در ایران نیز با پیروزی «انقلاب اسلامی»، مشارکت سیاسی، اقتصادی و اجتماعی مردم مورد توجه جدی قرار گرفت و با تثبیت انقلاب، این روند وارد مرحله‌ای نوین شد و با طرح مباحث جامعه مدنی و گفتگوی تمدن‌ها به اوج خود رسید. برنامه‌های سوم و چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران به عنوان مهمترین برنامه‌های استراتژیک کشور، اهمیت بخش سوم و NGOها را مورد توجه قرار داده و بخش دولتی را مکلف به تقویت و تفویض نقش‌های بیشتر به آنها در فرآیند توسعه نموده‌اند (منصوری، ۱۳۸۴: ۴).

دولت در اینجا معادل قوه قهریه و سلطه است؛ بخش خصوصی معادل رسیدن به سود و رقابت می‌باشد و جامعه مدنی (قلمرو شهروندان) خارج از این مقولات (سلطه، سود و رقابت) قرار می‌گیرد. برای طرفداران جامعه مدنی، وضعیت مطلوب زمانی است که قلمرو جامعه مدنی بزرگتر از قلمروهای دولت و بازار باشد. در جامعه متعادل یا دارای عملکرد مناسب، این سه بخش کامل کننده یکدیگر هستند و با هم کار می‌کنند و علیه هم نمی‌باشند. جامعه مدنی در برگیرنده تمام روابط اجتماعی نهادها و سازمانهای داوطلبانه‌ای است که از حیطة تصرف اداری حکومت خارج بوده و تجسم کننده اخلاق، همکاری، آزادی، دموکراسی و توسعه می‌باشد (صدوقی، ۱۳۸۰: ۱۶۴). در منابع و مآخذ مختلف، سازمان‌های غیردولتی، انجمن‌های خیریه و حمایتی، انجمن‌های علمی و تخصصی، اتحادیه‌های کارگری و صنفی، تعاونی‌ها و صندوق‌های کمک‌رسانی (قرض الحسنه) و حتی احزاب سیاسی و مطبوعات، از جمله نهادهای جامعه مدنی محسوب می‌شوند. سازمان‌های غیردولتی ویژگی‌های مشترکی دارند. وجه اشتراک همه آنها این است که: اولاً داوطلبانه هستند (پیوستن به آنها اجباری نیست)؛ ثانیاً از

ادبیات تحقیق

در خصوص تشکلهای غیردولتی جوانان مطالعات تجربی گوناگونی صورت گرفته است که همگی پیرامون توسعه جامعه دور می‌زند. برخی از این مطالعات عبارتند از: جوانان و محیط زیست (مایر^۳، ۲۰۰۳: ۹)؛ جوانان و تغییرات اجتماعی (ویلیام^۴، ۲۰۰۰: ۷)؛ جوانان و بیماریهای اجتماعی (روچمن^۵، ۱۹۹۹: ۳۷)؛ جوانان و مساله آموزش (روئه^۶، ۱۹۹۷: ۵۷)؛ راه‌های پیشگیری از بیماری ایدز (زتی فضیله^۷، ۲۰۰۳: ۹۸)؛ جنسیت و جوانان (شاه^۸، ۲۰۰۳: ۲۴۹)؛ توانمندسازی جوانان (ساربان^۹،

تحقق اثر بخشی YNGOs^{۱۵} می‌تواند باعث دگرگونیهای مثبت اجتماعی، سیاسی و... گردد که این تحولات سرانجام به توسعه پایدار منجر خواهد شد. (معماریان، ۱۳۸۰: ۲۴۴). در شکل ۱ جایگاه تشکلهای غیردولتی جوانان در نظام حکمرانی جامعه نمایش داده شده است.

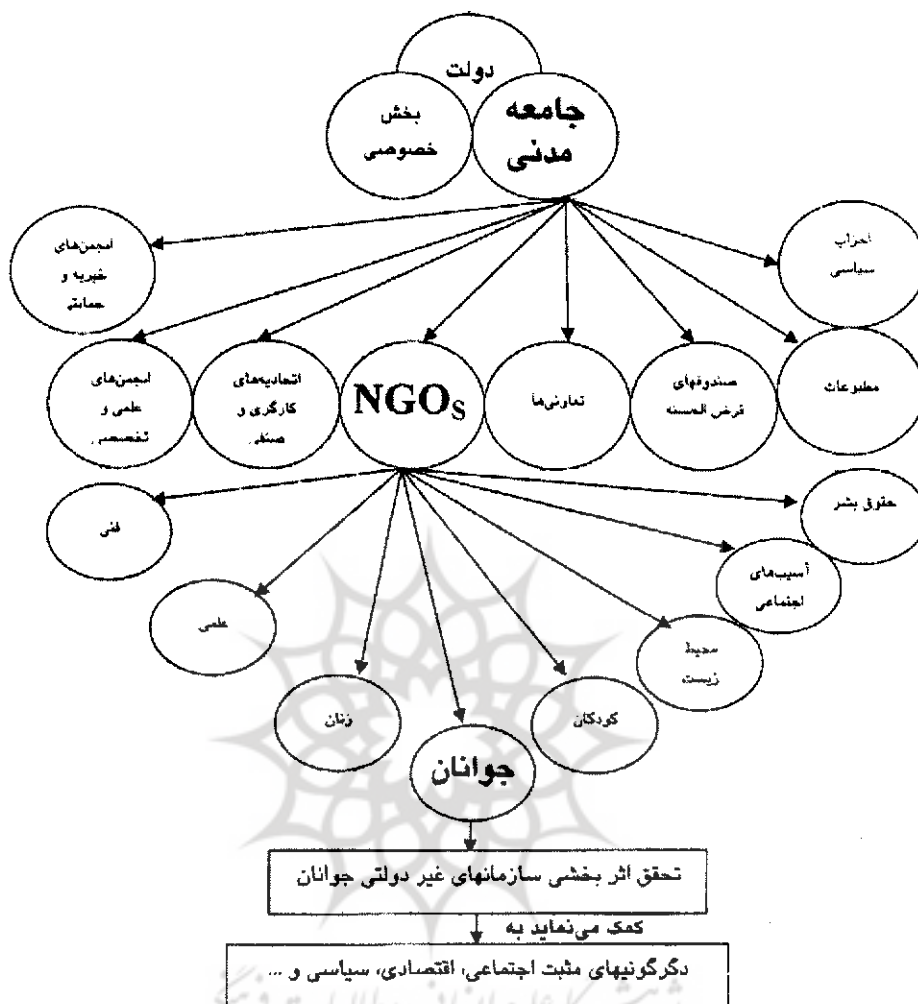
عوامل گوناگونی بر اثر بخشی سازمانهای غیر دولتی جوانان ایران مؤثرند. عوامل مورد نظر در این پژوهش، مشکلاتی هستند که فراراه موفقیت (اثر بخشی) سازمانهای غیر دولتی جوانان قرار دارند. به عبارت دیگر، تشکلهای غیر دولتی جوانان با مسائل، مشکلات و تنگناهایی مواجه‌اند که مانع دستیابی آنها به هدفهای تعیین شده می‌گردد. این مسائل و مشکلات (عوامل بازدارنده) از نگاه کارشناسان مختلف به شرح زیر می‌باشد:

* کمبود افراد متخصص و توانمند در ساختار تشکلهای گسسته و ناهماهنگ بودن مدیریت؛ نداشتن توانایی تکنیکی؛ وابستگی و ارتباط اندک تشکلهای با مردم؛ کم توجهی به مشارکت زنان در مدیریت تشکلهای پایین بودن روحیه همکاری با دیگر تشکلهای؛ نداشتن تجربه کافی در برنامه‌ریزی دقیق و دراز مدت؛ ضعف تجربه در هماهنگی با دستگاههای دولتی؛ پارچا بودن چارچوبهای قانونی و حقوقی محدود کننده؛ وجود دیدگاه منفی بعضی از دولت مردان در قوای سه گانه؛ کنترل بیش از حد دولت؛ کم و گاه بی اعتبار بودن اطلاعات و آمار در زمینه سازمانهای غیر دولتی؛ عدم بهره مندی کشور از مزایای کامل برقراری ارتباط همیشگی و مثبت با مراکز علمی و پژوهشی بین المللی و تجارب دیگر سازمانهای غیر دولتی در دنیا؛ مشکل ثبت؛ عدم اطلاع رسانی؛ عدم مشارکت تشکلهای غیردولتی جوانان در برنامه‌ریزیهای کلان سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور؛ مشکلات مالی؛ نبود شبکه ارتباطات مناسب؛ عدم همکاری سازمانهای دولتی در محور جوانان (نمازی، ۱۳۸۰: ۲۶۰ - ۲۶۲).

استقلال نسبی برخوردارند (براساس حقوق داخلی دولتها)؛ ثالثاً هدف آنها بر پایه تعهد گروه یا ارزشهای اخلاقی است نه میل به سود یا کسب قدرت (محتشمی، ۱۳۷۹: ۶). سازمانهای غیردولتی در زمینه‌های حقوق بشر، آسیب‌های اجتماعی، محیط زیست، کودکان، جوانان، زنان، موضوعات علمی و فنی فعالیت می‌نمایند که سازمانهای غیردولتی جوانان موضوع تحقیق حاضر را تشکیل می‌دهد. آماده ساختن جوانان برای همکاریهای اجتماعی و تقویت روحیه مسئولیت پذیری در آنان، از جمله مهمترین نقش‌های سازمانهای غیر دولتی جوانان در جامعه می‌باشد (حقیقی، ۱۳۸۰: ۱). شایان ذکر است که اهداف عمومی سازمانهای غیردولتی جوانان به شرح زیر می‌باشد:

- تسهیل هویت‌یابی اجتماعی از طریق تجربه‌اندوزی، مسئولیت‌پذیری و ایفای نقش‌های فعال اجتماعی؛
- هدایت و جهت‌بخشی به گرایش‌های مشارکت‌جویانه جوانان در مسائل اجتماعی؛
- مشارکت و همیاری فعال جوانان در برنامه‌های توسعه کشور و شکوفایی استعدادها و خلاقیت‌های آنان در راه سازندگی کشور؛
- اعتلای نقش و فراهم آوردن فرصت توانمندی جوانان به منظور کسب شایستگی مدیریتی برای اداره جامعه؛
- زمینه‌سازی و ایجاد تحول در نگرش نسل گذشته نسبت به جوانان و هماهنگی و درک مسائل نسل حاضر متناسب با شرایط موجود؛
- کسب مهارت‌ها و قابلیت‌های لازم برای مواجهه با مسائل و شرایط پیچیده زندگی در دوران میانسالی؛
- ایجاد فرصت‌های متنوع برای طرح مسائل جوانان در جامعه؛
- برآورده شدن انتظارات و نیازمندی‌های فرهنگی، اجتماعی و اخلاقی جوانان؛
- تأمین امکانات برای چگونگی گذران و غنی‌سازی اوقات فراغت جوانان (سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۲: ۲۴۱ - ۲۴۴).

شکل شماره ۱- جایگاه تشکلهای غیر دولتی جوانان در نظام حکمرانی جامعه

صادرده از سوی سازمان ملی جوانان؛ فقدان قوانین و مقررات مستحکم در رابطه با تشکل‌ها؛ فقدان شبکه‌های ملی و منطقه‌ای؛ وجود مشکلاتی همچون اشتغال، ازدواج و مسکن جوانان؛ فقدان بستری مناسب در جامعه جهت فعالیت‌های جمعی؛ پایین بودن ظرفیت پذیرش نهادهای مدنی در جامعه؛ پایین بودن میزان آگاهی تشکلهای غیردولتی جوانان ایران از نحوه برقراری ارتباط با مجامع مختلف داخلی و خارجی؛ مشکلات اقتصادی؛ نیاز به اصلاح ساختاری شبکه با لحاظ نمودن نظرات تشکل‌های غیر دولتی عضو؛ نیاز به استفاده از سازمانهای غیر دولتی جوانان در سیاست‌گذاریهای دولت و تدوین برنامه چهارم توسعه فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جمهوری اسلامی

* کمبود امکانات مالی؛ رقابت بی‌هوده با دیگر تشکل‌ها؛ عدم توانایی در هماهنگی با دولت و نهادهای دولتی؛ عدم بهره‌گیری مناسب از فناوری‌های اطلاعاتی؛ نگاه ابزاری دولت به سازمان‌های غیردولتی و همکاری ضعیف دستگاه‌های دولتی با تشکل‌ها؛ مشکلات اداری و دیوان‌سالاری؛ عدم شفافیت قوانین مربوط به سازمان‌های غیردولتی؛ نبود عملکرد حرفه‌ای و مهارت‌های مدیریتی؛ ناکافی بودن اطلاعات مردم نسبت به سازمان‌های غیردولتی (گلشن‌پژوه، ۱۳۸۱: ۲۳).

* نهادینه نشده بودن جایگاه سازمانهای غیر دولتی در جامعه؛ به رسمیت شناخته نشدن سازمانهای غیر دولتی از سوی برخی از نهادهای دولتی؛ کم ارزشی اعتبار نامه‌های

فعال و جوان؛ شفاف نبودن قوانین مربوط به سازمان‌های غیردولتی؛ فقدان کانون‌های حمایت از سازمان‌های غیردولتی (اعرابی، ۱۳۸۰: ۵۸-۸۴).

* آیین‌نامه اجرایی تأسیس و فعالیت سازمانهای غیردولتی نیز به شرح زیر مورد انتقاد قرار گرفته است:

۱- فرآیند تدوین آیین‌نامه مشارکتی نبوده و نظرات گروههای ذی‌نفع در آن مورد توجه قرار نگرفته است یعنی سازمانهای غیردولتی در طراحی این آیین‌نامه نقشی نداشته‌اند؛

۲- ایجاد تمرکز، بیشترین نگرانی است که اجرای آیین‌نامه به همراه دارد؛

۳- نگاه آیین‌نامه، از بالا به پایین و امنیتی است؛

۴- دامن زدن اجرای آیین‌نامه به عدم شفافیت و پاسخگویی و مخدوش شدن معیارهای اخلاقی (رزاقی، ۱۳۸۲: ۸).

اهم مشکلات مطرحه توسط کارشناسان مختلف (عوامل بازدارنده عمده در تحقق اهداف تشکل‌های غیردولتی جوانان) را می‌توان به شرح زیر بیان کرد:

- (۱) کمبود افراد توانمند در ساختار تشکل‌های غیردولتی جوانان؛
- (۲) مشکلات مالی تشکل‌های غیردولتی جوانان؛
- (۳) چارچوبهای قانونی محدود کننده دولت در خصوص تشکل‌های غیردولتی جوانان؛
- (۴) عدم همکاری نهادهای دولتی با تشکل‌های غیردولتی جوانان؛
- (۵) فقدان شبکه‌های ارتباطی میان تشکل‌های غیردولتی جوانان؛
- (۶) عدم توانایی تشکل‌های غیردولتی جوانان در تعامل سازنده با دولت و نهادهای دولتی؛
- (۷) نهادینه نشده بودن جایگاه تشکل‌های غیردولتی جوانان در جامعه؛
- (۸) عدم مشارکت تشکل‌های غیردولتی جوانان در سیاست‌گذاریهای دولت.

ایران؛ نیاز به استفاده از فناوری اطلاعات و ابزارهایی مانند رایانه و اینترنت علی‌الخصوص در مواجهه با سازمانهای غیردولتی سایر کشورهای جهان؛ نیاز متقاضیان تأسیس تشکل‌ها به آموزش‌های قبل و حین فعالیت؛ فقدان مکانی مناسب جهت برگزاری جلسات و گردهمایی‌های عمومی در شهرها و روستاها؛ مشکلات حقوقی و قضایی (بیانیه نخستین کنگره تشکل‌های غیردولتی جوانان، ۱۳۸۲: ۱ و ۳).

* عدم بهره‌گیری مناسب از دانش و فناوری‌های نوین؛ کلی و مبهم بودن اهداف و وظایف؛ ضعف در طراحی برنامه‌های بلندمدت؛ مشکلات مالی؛ ضعف در بکارگیری افراد متخصص و کارآمد؛ نبود نظام جامع قانونی درخصوص تشکل‌های غیردولتی؛ ناکافی بودن اطلاعات مردم در رابطه با تشکل‌های غیردولتی؛ همکاری ضعیف نهادهای دولتی با سازمان‌های غیردولتی (بابامرادی، ۱۳۸۱: ۴۰-۴۲).

* مشکلات سیاسی؛ مشکلات قانونی و حقوقی؛ مشکلات اداری و دیوانسالاری؛ مشکلات اقتصادی؛ مشکلات اجتماعی؛ مشکلات داخلی (امینی، ۱۳۸۰: ۹۹-۹۷).

* نگاه و برداشت ناصحیح بسیاری از جوانان از مفهوم تشکل‌های غیردولتی جوانان؛ عدم نهادینگی فرهنگ کار گروهی و کار مشترک؛ متوقع کمک و حمایت نهادها و سازمان‌های دولتی بودن؛ تعریف نشده بودن تشکل‌های غیردولتی جوانان برای نهادها و ارگان‌های دولتی و غیردولتی؛ رضایت‌بخش نبودن میزان جذب جوانان بر اثر شرایط ثبت تشکلهای غیردولتی جوانان (معماریان، ۱۳۸۰: ۴).

* ضعف آموزش در تشکل‌ها؛ ضعف مدیریت و رهبری (پورصالحی، ۱۳۸۰: ۱۵۹).

* محدودیت منابع مالی؛ ناکافی بودن ارتباط سازمان‌های غیردولتی با جامعه؛ شیوه مدیریتی غیردموکراتیک؛ ضعف رهبری و مدیریت؛ ضعف دسترسی به اطلاعات؛ فقدان بانک‌های اطلاعاتی؛ محدودیت دسترسی به شبکه‌های رایانه‌ای و به ویژه اینترنت؛ فقدان ارتباط فعال بین سازمان‌های غیردولتی؛ مشکل جذب نیروهای

چارچوب نظری تحقیق

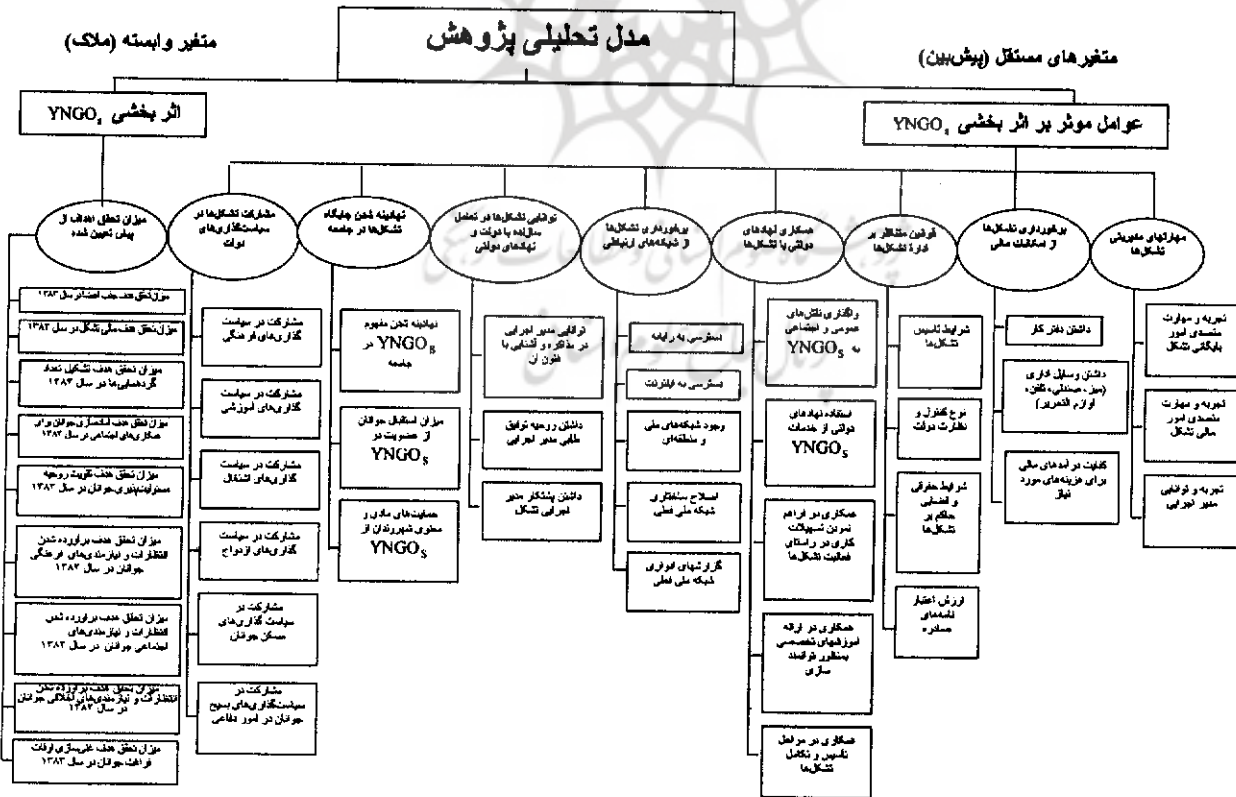
عواملی که در اثر بخشی تشکل های غیردولتی جوانان موثراند، به صورت مسائل و مشکلات (عوامل بازدارنده) فراراه دستیابی تشکل های مزبور به اهداف موردنظر خودنمایی می کنند که از زبان کارشناسان، دست اندرکاران و مسئولین اجرایی خود تشکل ها مطرح گردیده اند. لذا عوامل اثرگذار (متغیرهای مستقل) در اثربخشی (متغیر وابسته) در شکل شماره ۲ (چارچوب نظری تحقیق یا مدل مفهومی) گنجانیده شده است.

فرضیه های تحقیق

- (۱) بین اثر بخشی سازمان های غیر دولتی جوانان ایران و مهارتهای مدیریتی این تشکل ها رابطه مستقیم وجود دارد.
- (۲) بین اثر بخشی سازمان های غیر دولتی جوانان ایران و امکانات مالی این تشکل ها رابطه مستقیم وجود دارد.

- (۳) بین اثر بخشی سازمان های غیر دولتی جوانان ایران و قوانین متناظر بر اداره این تشکل ها رابطه مستقیم وجود دارد.
- (۴) بین اثر بخشی سازمان های غیر دولتی جوانان ایران و همکاری نهادهای دولتی با این تشکل ها رابطه مستقیم وجود دارد.
- (۵) بین اثر بخشی سازمان های غیردولتی جوانان ایران و برخورداری این تشکل ها از شبکه های ارتباطی رابطه مستقیم وجود دارد.
- (۶) بین اثر بخشی سازمان های غیر دولتی جوانان ایران و توانایی این تشکل ها در تعامل سازنده با دولت و نهادهای دولتی رابطه مستقیم وجود دارد.
- (۷) بین اثر بخشی سازمان های غیر دولتی جوانان ایران و نهادینه شدن جایگاه این تشکل ها در جامعه رابطه مستقیم وجود دارد.
- (۸) بین اثر بخشی سازمان های غیردولتی جوانان ایران و مشارکت این تشکل ها در سیاست گذاری های دولت رابطه مستقیم وجود دارد.

شکل شماره ۲ - مدل تحلیلی پژوهش

تعریف و تعیین جامعه آماری

جامعه آماری این پژوهش، کلیه سازمانهای غیر دولتی جوانان ایران می باشد که از اوائل سال ۱۳۷۹ به بعد از سازمان ملی جوانان ایران اعتبارنامه دریافت کرده اند و در استان تهران و سایر استانهای کشور مستقر و پراکنده بوده اند و تعداد آنها تا تاریخ ۸۳/۶/۱ به ۱۴۳۰ تشکیل بالغ گردیده است و دارای مشخصات پایه ای زیر می باشند:

تشکیلات و ساختار سازمانی؛ غیر دولتی؛ غیر انتفاعی؛ پاسخگوی نیاز جامعه؛ داوطلبانه (محتشمی، ۱۳۷۹: ۶)

روش نمونه گیری

جهت تعیین حجم نمونه از میان تشکیل های مزبور تعداد ۴۰۰ تشکیل با استفاده از فرمول زیر محاسبه و سپس به روش تصادفی طبقه ای انتخاب گردیدند و برای آنها پرسشنامه ارسال گردید که پس از پیگیری های متعدد تلفنی و کتبی (هم به صورت شخصی و هم از طریق سازمان ملی جوانان) و بعضاً مراجعه حضوری به برخی از تشکلهای، به جز تعداد معدودی از پرسشنامه ها، تقریباً کلیه پرسشنامه ها واصل گردید و پس از جمع آوری آنها، نسبت به انجام کارهای آماری اقدام گردید (حافظنیا: ۱۴۰).

$$n = \frac{N \cdot Z_{\alpha}^2 \cdot \delta^2}{(N-1)d^2 + Z_{\alpha}^2 \cdot \delta^2} \Rightarrow$$

$$N = 1430; \alpha = 0.05; Z_{0.05} = 1.645;$$

$$\delta^2 = 0.25; d = 0.035$$

$$n = \frac{1430 \times (1.645)^2 \times (0.25)}{1429 \times (0.035)^2 + (1.645)^2 \times (0.25)} \cong 400$$

گردآوری داده ها

تحقیق حاضر، پژوهشی از نوع همبستگی است و در این رابطه تعداد ۳۶ سؤال اختصاصی بر مبنای مدل مفهومی در ارتباط با متغیرهای مستقل (پیش بین) و تعداد ۱۶ سؤال عمومی در رابطه با جمعیت شناسی تشکیل ها تهیه و در قالب پرسشنامه برای مدیران اجرایی تشکیل های مورد بحث ارسال گردید. همچنین در خصوص میزان اثربخشی تشکیل های مذکور، تعداد ۱۸ سؤال تهیه و پاسخ های آنها بر اساس سوابق و اسناد و مدارک موجود در دایره ارزیابی سازمان ملی جوان تکمیل گردید.

تحلیل داده های آماری

۱- تحلیل متغیرهای جمعیت شناختی پژوهش به

کمک آمار توصیفی

داده های حاصل از متغیرهای جمعیت شناختی نشان می دهد که ۷۰/۹۶ درصد اعضای موسس تشکیل های مورد بحث را مردان تشکیل می دهند در عین حال بیش از $\frac{3}{4}$ اعضای هیأت موسس مجرد می باشند. همچنین ۴/۱۴ درصد اعضای هیات موسس دارای سنین ۱۵-۱۹ سال، ۳۴/۴۱ درصد ۲۰-۲۴ سال، ۴۰/۱۸ درصد ۲۵-۲۹ سال، ۲۱/۰۱ درصد ۳۰-۵۰ سال و ۰/۲۶ درصد بیش از ۵۰ سال داشته اند. از نظر تحصیلات، ۵۵ درصد از اعضای هیات موسس دارای مدرک دیپلم، ۸ درصد فوق دیپلم، ۲۲ درصد لیسانس، ۴ درصد فوق لیسانس و دکتری و بقیه دارای مدرک زیر دیپلم بوده اند. از لحاظ میزان اعضای تحت پوشش تشکیل ها، در نزدیک به نیمی از آنها، تعداد اعضا بین ۱۰ تا ۱۰۰ نفر، در ۲۰ درصد تشکیل ها بین ۱۰۰ تا ۲۰۰ نفر بوده است. درصد تشکیل هایی که تعداد اعضای تحت پوشش آنها بیشتر است، نسبت به تشکیل های دیگر کمتر است. ضمناً در ۳/۷۵ درصد تشکیل ها نیز تعداد اعضای تحت پوشش بیش از ۵۰۰ نفر است. در خصوص تعداد اعضای شورای مرکزی، در ۲۸/۷۵ درصد تشکیل ها، ۵ نفر بوده است این در حالی است که در ۵۸/۵۰ درصد بیش از ۵ نفر و در ۱۲/۷۵ درصد ۳ تا ۴ نفر بوده است. ضمناً تقریباً نیمی از اعضا شورای مرکزی تشکیل ها را مردان و نیم دیگر را زنان تشکیل داده اند. در عین حال ۸۳/۳۴ درصد اعضای شورای مرکزی را مجرد ها و صرفاً ۱۶/۶۶ درصد آنها را متاهل ها تشکیل می دهند. همچنین ۴۴/۹۶ درصد اعضای شورای مرکزی بین ۲۵ تا ۲۹ سال داشته، ۴۰/۷۶ درصد نیز بین ۲۰ تا ۲۴ سال، ۸/۵۸ درصد بین ۱۵ تا ۱۹ سال بوده اند و صرفاً ۵/۷۰ درصد اعضای شورای مرکزی بیش از ۳۰ سال داشته اند.

از نظر میزان تحصیلات، ۲۸/۷۳ درصد اعضای شورای مرکزی دارای مدرک تحصیلی دیپلم و ۲۹/۷۰ درصد دارای مدرک لیسانس، ۳/۶۴ درصد آنها فوق لیسانس و دکتری، ۳۳/۷۴ درصد فوق دیپلم یا دانشجو و صرفاً ۴/۱۹ درصد اعضای شورای مرکزی تحصیلاتی در حد سیکل داشته اند. در رابطه با موضوع فعالیت، ۳۳ درصد تشکیل های غیردولتی جوانان به فعالیت های فرهنگی مشغول می باشند و پس از آن به ترتیب اوقات فراغت و خدمات اجتماعی

تک نمونه‌ای استفاده شده است. در صورتی که تفاوت بین میانگین محاسبه شده و حد متوسط پرسشنامه مثبت بوده و آزمون t یا Z حداقل در سطح اطمینان ۹۵ درصد ($\alpha = 0.05$) معنی دار باشد، در این صورت می‌توان نتیجه گرفت که وضعیت متغیر یا شاخص مورد بحث مثبت بوده و یا به عبارتی به اعتقاد پاسخ دهندگان متغیر مورد بررسی در حد مطلوب بوده است. اما چنانچه میانگین محاسبه شده کمتر از حد متوسط باشد حاکی از منفی بودن وضعیت است و یا به عبارتی پاسخ دهندگان وضعیت متغیر مورد بررسی را در حد نامطلوب ارزیابی کرده‌اند. عدم رد فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد نیز بدان معنی است که سطح این متغیر در حد متوسط است.

لازم به ذکر است که در جدول ۱ سوالات مربوط به سنجش متغیرهای پیش بین (شامل متغیرهای هشتگانه) با Q نشان داده شده است. در عین حال سوالات مربوط به سنجش متغیر ملاک (اثربخشی سازمانی) با $E.F$ نشان داده شده است. ۱۸ سوال برای سنجش متغیر میزان اثربخشی سازمانی و تعداد ۳۶ سوال نیز برای سنجش متغیرهای هشتگانه پیش بین در نظر گرفته شده است.

همانطور که در جدول ۱ نشان داده شده است، میانگین نمرات محاسبه شده درخصوص تمامی سوالات (به غیر از $Q1$) از عدد ۳ بزرگتر است که نشان‌دهنده موافقت پاسخ دهندگان با موضوعات طرح شده در سوالات مذکور است. از طرف دیگر نتایج آزمون t یا Z نشان می‌دهد که در تمامی موارد به غیر از سوالات $E.F3$ و 13 Q ، t های محاسبه شده در سطح اطمینان ۹۹ درصد ($\alpha = 0.01$) معنی دار است. بدین ترتیب مشخص می‌گردد که این نتایج در جامعه آماری نیز، در سطح اطمینان یاد شده، قابل تعمیم است. لازم به یادآوری است که میانگین نمره سؤال اول کمتر از حد متوسط بوده و این میانگین که بیانگر نظر مخالف پاسخ دهندگان است، قبلاً مورد بررسی قرار گرفت.

۱- کلیه محاسبات با استفاده از نرم افزارهای آماری صورت گرفته است، لذا این نرم افزارها به طور دقیق به محاسبه سطح خطا می‌پردازند. سطح خطا در تمامی جداول با علامت p نشان داده شده است. بدین ترتیب نیاز به مراجعه به مقادیر بحرانی نمی‌باشد. چنانچه p محاسبه شده از ۰/۰۵ کوچکتر باشد می‌توان نتیجه گرفت که فرض صفر آماری در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می‌گردد و چنانچه سطح خطا (p) از ۰/۰۱ هم کوچکتر باشد فرض صفر در سطح اطمینان ۹۹ درصد رد می‌شود. اگر p از ۰/۰۵ بیشتر باشد فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته می‌شود.

قرار دارند و صرفاً ۰/۲۵ درصد تشکلهای به فعالیت در زمینه صلح و حقوق بشر می‌پردازند. درخصوص حوزه فعالیت، ۴۰ درصد تشکلهای غیردولتی جوانان، در حوزه استانی، ۳۸ درصد در حوزه ملی، ۴/۵ درصد در حوزه بین‌المللی و فقط ۱/۲۵ درصد در حوزه روستایی فعالیت داشته‌اند. در ارتباط با میزان اقبال مردمی نسبت به تشکلهای، ۶۳/۲۵ درصد تشکلهای معتقدند مردم آشنایی چندانی با تشکلهای غیردولتی جوانان ندارند. همچنین ۲۳/۷۵ درصد تشکلهای بر این باورند که مردم با بی‌اعتمادی با تشکلهای غیردولتی جوانان برخورد می‌کنند و فقط ۱۳ درصد تشکلهای خلاف چنین نظراتی را داشته‌اند.

۲- تجزیه و تحلیل توصیفی سوالات پرسشنامه و متغیرها

در این رابطه ابتدا توزیع فراوانی و درصد گزینه‌ها در هر یک از سوالات پرسشنامه محاسبه شد که نتایج آن به همراه آزمون مجذور کای (χ^2) برای هر سؤال به دست آمده است. از طرف دیگر، گرچه توزیع فراوانی و درصدهای محاسبه شده به خوبی گویای وضعیت هر سؤال یا متغیر است، ولی از آنجا که سوالات پرسشنامه با استفاده از طیف لیکرت و به صورت پنج گزینه‌ای طرح گردیده است و به هر یک از گزینه‌ها از خیلی کم/کاملاً مخالفم تا خیلی زیاد/کاملاً موافقم به ترتیب ارزش عددی ۱ تا ۵ تعلق گرفته است. امکان محاسبه شاخص‌های آماری مربوط به هر یک از متغیرها فراهم شده است. این شاخص‌های آماری شامل شاخص‌های گرایش مرکزی (نظیر میانگین و میانه) و شاخص‌های پراکندگی (نظیر واریانس، انحراف معیار و خطای استاندارد) است. باید توجه داشت که هر قدر میانگین نمره محاسبه شده از عدد ۳ (که بیانگر حد متوسط پرسشنامه است)^۱ بیشتر باشد، نگرش پاسخ دهندگان نسبت به موضوع مورد سؤال مثبت بوده و برعکس، میانگین‌های کمتر از ۳ نشان دهنده نگرش منفی پاسخ دهندگان نسبت به موضوع مورد سؤال است. میانگین نمرات بدست آمده با نمره حد متوسط مقایسه است. این مقایسه به منظور ارزیابی سطح متغیر یا شاخص مورد بررسی صورت گرفته است.

شایان ذکر است که پس از محاسبه میانگین نمونه، جهت تعمیم نتیجه به کل جامعه آماری از آزمون t یا Z

۱. نمره حد متوسط عبارت است از حاصل جمع کمترین نمره مقیاس با بالاترین نمره مقیاس تقسیم بر دو. یعنی: $(1+5)/2=3$

جدول شماره ۱: شاخص‌های آماری و آزمون t هر یک از سؤالات پرسشنامه (متغیرهای پیش بین)

متغیرها (سؤالات)	تعداد	میانگین	میان	حد اقل	حد اکثر	انحراف معیاری	خطای استاندارد	t	df	P
									درجه آزادی	سطح خطا
Q1	400	2.69	2.00	1.00	5.00	1.06	0.05	-5.84	399	0.00
Q2	400	3.37	3.00	1.00	5.00	1.21	0.06	6.03	399	0.00
Q4	400	3.13	3.00	1.00	5.00	1.05	0.05	2.48	399	0.01
Q6	400	3.39	4.00	1.00	5.00	1.04	0.05	7.55	399	0.00
Q8	400	4.04	4.00	1.00	5.00	0.87	0.04	23.88	399	0.00
Q9	400	4.07	4.00	1.00	5.00	0.93	0.05	23.00	399	0.00
Q11	368	3.13	3.00	1.00	5.00	1.00	0.05	2.50	367	0.01
Q13	353	3.10	3.00	1.00	5.00	1.09	0.05	1.88	352	0.06
Q15	384	3.49	3.00	1.00	5.00	0.79	0.04	12.44	383	0.00
Q17	366	3.26	3.00	1.00	5.00	1.07	0.05	4.89	365	0.00
Q19	400	3.53	4.00	1.00	5.00	1.07	0.05	9.97	399	0.00
Q20	400	3.31	3.00	1.00	5.00	1.08	0.05	5.67	399	0.00
Q22	400	4.45	5.00	1.00	5.00	1.01	0.05	28.48	399	0.00
Q24	400	4.31	5.00	1.00	5.00	1.09	0.05	24.01	399	0.00
Q26	400	4.35	5.00	1.00	5.00	0.95	0.05	28.34	399	0.00
Q28	400	4.60	5.00	1.00	5.00	0.71	0.04	45.20	399	0.00
Q29	400	4.21	5.00	1.00	5.00	1.13	0.06	21.45	399	0.00
Q31	400	4.71	5.00	1.00	5.00	0.66	0.03	51.58	399	0.00
Q33	400	4.64	5.00	1.00	5.00	0.80	0.04	41.02	399	0.00
Q35	400	4.50	5.00	1.00	5.00	0.79	0.04	37.99	399	0.00
Q37	400	4.40	5.00	1.00	5.00	0.82	0.04	34.09	399	0.00
Q39	400	4.63	5.00	1.00	5.00	0.70	0.04	46.47	399	0.00
Q41	400	4.76	5.00	1.00	5.00	0.53	0.03	66.25	399	0.00
Q43	400	4.65	5.00	1.00	5.00	0.62	0.03	53.38	399	0.00
Q45	400	4.51	5.00	1.00	5.00	0.92	0.05	32.87	399	0.00
Q47	400	4.72	5.00	1.00	5.00	0.77	0.04	44.38	399	0.00
Q49	400	4.59	5.00	1.00	5.00	0.65	0.03	48.90	399	0.00
Q51	400	4.62	5.00	1.00	5.00	0.82	0.04	39.59	399	0.00
Q53	400	4.40	5.00	1.00	5.00	0.93	0.05	30.29	399	0.00
Q55	400	4.29	4.00	1.00	5.00	0.88	0.04	29.41	399	0.00
Q57	400	4.43	5.00	1.00	5.00	0.85	0.04	33.73	399	0.00
Q59	400	4.21	4.00	1.00	5.00	0.90	0.04	26.95	399	0.00
Q61	400	4.17	4.00	1.00	5.00	0.99	0.05	23.75	399	0.00
Q63	400	3.96	4.00	1.00	5.00	1.00	0.05	19.19	399	0.00
Q65	400	4.51	5.00	1.00	5.00	0.85	0.04	35.43	399	0.00
Q67	400	3.50	4.00	1.00	5.00	1.17	0.06	8.62	399	0.00
Q69	400	4.29	4.00	1.00	5.00	0.70	0.04	36.78	399	0.00

ادامه جدول شماره ۱: شاخص‌های آماری و آزمون t هر یک از سؤالات پرسشنامه (متغیر ملاک)

متغیرها (سؤالات)	تعداد	میانگین	میانگین	میانگین	انحراف معیار	حاصلی	df	P
Ef1	400	3.46	3.50	1.00	5.00	0.78	399	0.00
Ef2	400	3.74	4.00	1.00	5.00	0.72	399	0.00
Ef3	400	3.07	3.00	1.00	5.00	0.90	399	0.12
Ef4	400	3.48	3.50	1.00	5.00	0.81	399	0.00
Ef5	400	4.01	4.00	1.50	5.00	0.73	399	0.00
Ef6	400	4.10	4.50	1.50	5.00	1.05	399	0.00
Ef7	400	4.17	4.50	1.00	5.00	1.00	399	0.00
Ef8	400	4.39	5.00	1.00	5.00	0.95	399	0.00
Ef9	400	4.37	4.50	1.00	5.00	0.73	399	0.00
Ef10	400	4.65	5.00	1.50	5.00	0.45	399	0.00
Ef11	400	4.50	4.50	1.50	5.00	0.67	399	0.00
Ef12	400	4.55	5.00	2.00	5.00	0.64	399	0.00
Ef13	400	4.39	4.50	1.00	5.00	0.63	399	0.00
Ef14	400	4.11	4.00	1.00	5.00	0.78	399	0.00
Ef15	400	3.81	4.00	1.50	5.00	0.90	399	0.00
Ef16	400	4.38	4.50	1.00	5.00	0.80	399	0.00
Ef17	400	4.09	4.00	1.00	5.00	0.83	399	0.00
Ef18	400	4.07	4.00	1.00	5.00	1.04	399	0.00

کمی برخوردار هستند^۱. t محاسبه شده نیز در سطح اطمینان ۹۹ درصد ($\alpha = 0.01$) معنی دار است. یعنی میزان اثربخشی سازمانهای غیردولتی در سطح اطمینان ۹۹ درصد کمتر از حد متوسط است. درخصوص هر یک از متغیرهای هشتگانه پیش بین نیز میانگین‌های محاسبه شده از عدد ۳ که بیانگر حد متوسط می‌باشد بالاتر است و در همه موارد نیز آزمونهای آماری محاسبه شده در سطح اطمینان ۹۹ درصد ($\alpha = 0.01$) معنی دار می‌باشد. بدین ترتیب می‌توان نتیجه گرفت که سطح هر یک از این عوامل نیز در حد پایین می‌باشد. شکل ۱ به خوبی مقایسه میانگین‌های محاسبه شده را نشان می‌دهد:

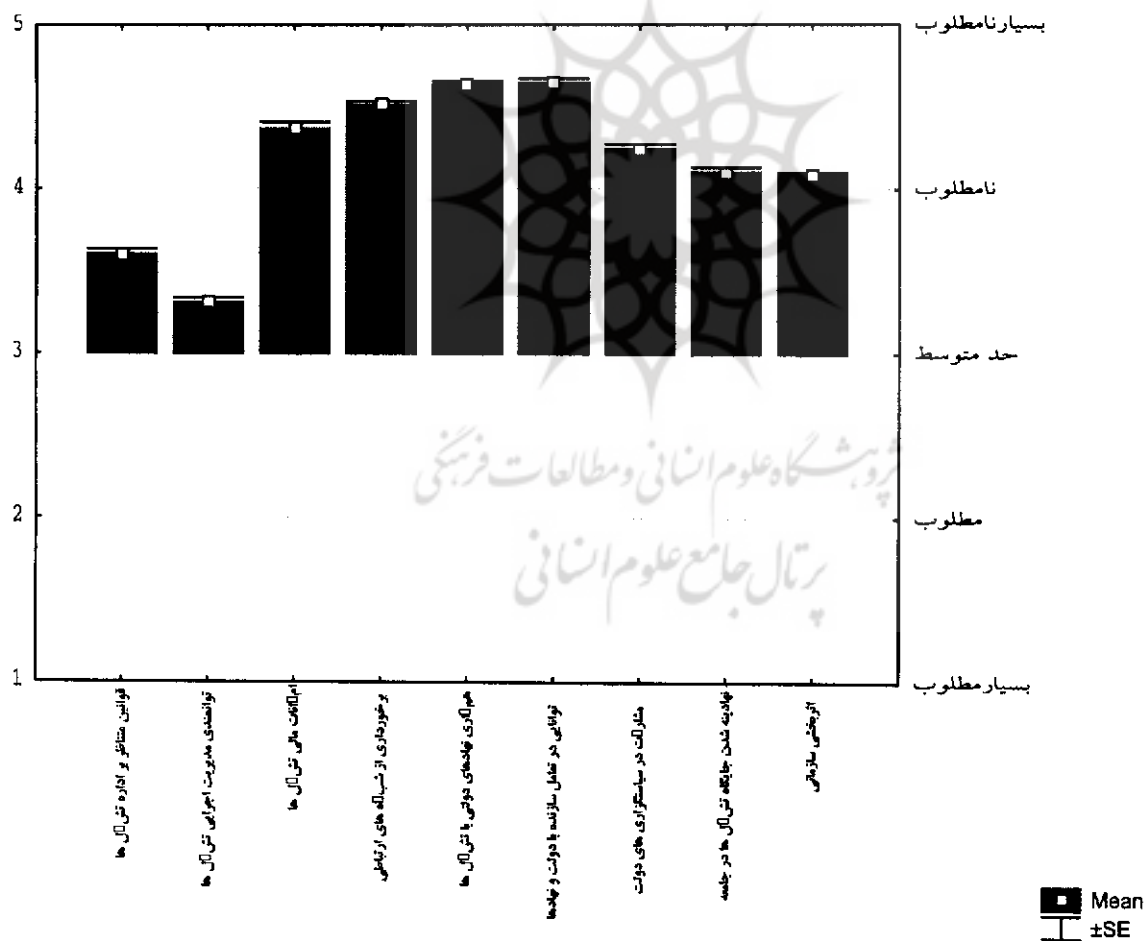
۱- باید توجه داشت که بالا بودن نمره در هر یک از سؤالات به منزله توافق پاسخ دهندگان با محتوای سؤال است. در عین حال تمامی سؤالات به صورت منفی طراحی شده است و به عبارتی وضعیت نامطلوب را مورد سنجش قرار میدهد، لذا بالا بودن نمره در هر متغیر نیز گزارشی از نامطلوبتر بودن وضعیت است. به همین جهت چون میانگین نمره اثربخشی از عدد ۳ بزرگتر شده است، نشان دهنده پایین بودن اثربخشی است.

از طرف دیگر همانگونه که قبلاً اشاره شده است، هر یک از متغیرهای تحقیق اعم از متغیر ملاک (اثربخشی) و متغیرهای پیش بین (شامل متغیرهای هشتگانه) با استفاده از تعدادی سؤال مورد سنجش قرار گرفته است. بنابراین نمره کل در هر متغیر یا عامل مورد بررسی برابر جمع نمرات حاصل از سؤالات مربوطه در پرسشنامه بوده که به جهت برابر سازی واحدها، این نمره کل به تعداد سؤالات هر عامل یا متغیر تقسیم شده است. بدین ترتیب نمره در هر عامل نیز عددی بین یک تا پنج است. حد متوسط نیز همانطور که پیشتر اشاره شد، برابر عدد ۳ می‌باشد. جدول ۲ شاخص‌های آماری مربوط به هر یک از متغیرهای تحقیق را نشان میدهد. در عین حال میانگین هر متغیر در جامعه آماری نیز با استفاده از آزمون t یا Z تک نمونه‌ای بررسی شده است:

میانگین نمره اثربخشی سازمانی محاسبه شده برابر $4/08$ با انحراف معیار $0/36$ است. بدین ترتیب به نظر می‌رسد که سازمانهای غیردولتی جوانان ایران از اثربخشی

جدول شماره ۲: شاخص‌های آماری و آزمون t مربوط به هر یک از متغیرهای تحقیق

متغیرها (سئوال‌ات)	تعداد	میانگین	متیانه	حد اقل	حد اکثر	انحراف معیار	خطای استاندارد	t	df	P
قوانین متناظر بر اداره تشکل‌ها	400	3.60	3.60	1.00	5.00	0.67	0.03	17.93	399	0.00
مهارت‌های مدیریتی تشکل‌ها	400	3.30	3.33	1.33	5.00	0.61	0.03	9.89	399	0.00
امکانات مالی تشکل‌ها	400	4.37	4.67	2.00	5.00	0.81	0.04	33.66	399	0.00
برخورداری از شبکه‌های ارتباطی	400	4.51	4.67	2.83	5.00	0.48	0.02	63.11	399	0.00
همکاری نهاد‌های دولتی با تشکل‌ها	400	4.64	4.75	3.25	5.00	0.40	0.02	81.74	399	0.00
توانایی در تعامل سازنده با دولت و نهادها	400	4.64	5.00	2.33	5.00	0.54	0.03	60.55	399	0.00
مشارکت در سیاست‌گذاری‌های دولت	400	4.24	4.17	2.67	5.00	0.60	0.03	41.10	399	0.00
نهادینه شدن جایگاه تشکل‌ها در جامعه	400	4.10	4.33	2.33	5.00	0.62	0.03	35.28	399	0.00
اثربخشی سازمانی	400	4.08	4.13	2.82	5.00	0.36	0.02	60.48	399	0.00

شکل ۱: سطح اثربخشی کلی سازمان‌های غیردولتی جوانان و سطح هر یک از عوامل موثر بر اثربخشی سازمانها

۳- تحلیل فرضیه‌های پژوهش به کمک آمار

استنباطی

در این بخش با استفاده از آزمون‌های آماری، فرضیه‌های پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرد و نتایج به دست آمده به جامعه آماری تعمیم داده می‌شود. فرضیه اول پژوهش: بین اثربخشی سازمانهای غیر دولتی جوانان ایران و مهارتهای مدیریتی این تشکلهای

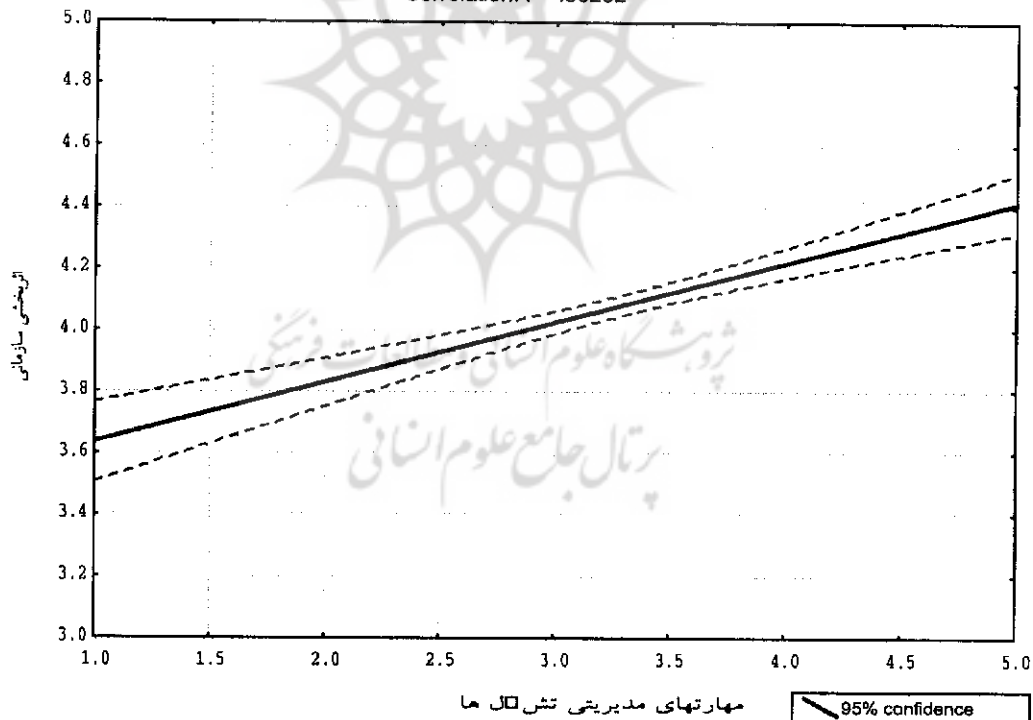
رابطه مستقیم وجود دارد.

به منظور بررسی این فرضیه ابتدا ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون بین دو متغیر مورد نظر یعنی میزان اثربخشی سازمانی و میزان مهارتهای مدیریتی این تشکلهای محاسبه شده است که نتایج آن در جدول ۳ ملاحظه می‌گردد:

جدول شماره ۳- همبستگی بین اثربخشی و مهارتهای مدیریتی تشکلهای غیردولتی^۱

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	r	r ²	t	p	تعداد	a	b
مهارتهای مدیریتی	۳,۳۰	۰,۶۱	۰,۳۳	۰,۱۱	۷,۰۳	۰,۰۰	۴۰۰	۳,۴۴	۰,۱۹
اثربخشی	۴,۰۸	۰,۳۶							

ترانمندی مدیریت اجرایی = 3.4423 + .19399 * اثربخشی سازمانی
Correlation: r = .33252

شکل ۲: خط رگرسیون اثربخشی و مهارتهای مدیریتی تشکلهای غیردولتی جوانان (مأخذ: همان)

۱- در این جدول r ضریب همبستگی، r² ضریب تبیین، t آزمون اعتبار ضریب همبستگی، p سطح خطا، تعداد، a و b به ترتیب عرض از مبدا و شیب خط رگرسیون می‌باشند.

شده بزرگتر از این مقدار بحرانی است و بدین ترتیب فرض صفر آماری در سطح اطمینان ۹۹ درصد رد و فرض مقابل پذیرفته می‌شود. یعنی مشخص می‌گردد که در این سطح اطمینان بین اثربخشی سازمانهای غیردولتی جوانان ایران و مهارتهای مدیریتی این تشکلهای رابطه مستقیم و معنی دار وجود دارد به گونه‌ای که با افزایش سطح مهارتهای مدیریتی این تشکلهای، شاهد افزایش در میزان اثربخشی آنها خواهیم بود.

همانطور که در جدول ملاحظه می‌شود ضریب تبیین (r^2) برابر ۰/۱۱ است. به عبارت دیگر مشخص می‌گردد که در صورت ثابت بودن اثر سایر متغیرها، ۱۱ درصد تغییرات اثربخشی سازمانهای غیردولتی جوانان ایران متأثر از میزان مهارتهای مدیریتی این تشکلهای است.

به منظور بررسی سایر فرضیات تحقیق ابتدا ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون محاسبه شد. سپس ضریب محاسبه شده در جامعه آماری مورد آزمون قرار گرفت. ضرایب همبستگی محاسبه شده و نتایج آزمونهای آماری در جدول زیر ملاحظه می‌شود:

نتایج بطور کلی حاکی از آن است که ضرایب همبستگی بین اثربخشی سازمانی با تمامی متغیرهای یاد شده مثبت بوده و (به غیر از قوانین متناظر بر اداره تشکلهای) در تمام موارد همبستگیهای محاسبه شده در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی دار است. بدین ترتیب مشخص می‌گردد که بین اثربخشی سازمانهای غیردولتی جوانان ایران با امکانات مالی آنها ($r = 0.21, t_r = 4.26, p < 0.01$)، همکاری نهادهای دولتی با آنها ($r = 0.24, t_r = 4.87, p < 0.01$)، برخورداری تشکلهای از شبکه‌های ارتباطی ($r = 0.58, t_r = 14.26, p < 0.01$)، توانایی تشکلهای در تعامل با دولت و نهادهای دولتی ($r = 0.33, t_r = 6.92, p < 0.01$)، جایگاه تشکلهای در جامعه ($r = 0.48, t_r = 10.92, p < 0.01$) و همچنین مشارکت این تشکلهای در سیاستگذاریهای دولت ($r = 0.44, t_r = 9.80, p < 0.01$) رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد. اما رابطه معنی داری در سطح اطمینان ۹۵ درصد، بین اثربخشی سازمانهای غیردولتی جوانان ایران با قوانین متناظر بر اداره آنها ($r = 0.006, t_r = 0.11, p > 0.05$) ملاحظه نمی‌شود.

شکل ۲ نشانه وجود نقاط به مختصات X و Y (مهارتهای مدیریتی و اثربخشی سازمانی) در نزدیکی یک خط مستقیم است. از این رو برای تعیین شدت همبستگی خطی بین این دو متغیر مقدار r را به صورت زیر محاسبه کرده‌ایم:

$$r_{xy} = \frac{\text{Cov}(X,Y)}{\sqrt{V_X \cdot V_Y}} = 0.33$$

بر اساس این نمودار وجود همبستگی با شدت یاد شده بین دو متغیر مورد نظر در نمونه تایید می‌شود. ولی باید دانست که این واقعیت در نمونه انتخاب شده رخ داده و ممکن است در نمونه‌های دیگر این شدت همبستگی کم و زیاد شود. از این رو از مقدار r محاسبه شده ($r = 0.33$) استفاده شده و چگونگی کم و کیف این بستگی در جامعه آماری با ضریب اطمینان $1 - \alpha$ بررسی می‌شود. می‌دانیم که بر پایه اندازه r داریم:

$$t_r = \frac{r\sqrt{n-2}}{\sqrt{1-r^2}} = \frac{0.33\sqrt{400-2}}{\sqrt{1-0.33^2}} = 7.03$$

فرض صفر و فرض یک را به صورت زیر می‌نویسیم:

$$H_0 : \rho = 0 ; \quad H_1 : \rho > 0$$

این آزمون به صورت یکطرفه انجام می‌شود، زیرا ($r = 0.33 > 0$) است. در واقع می‌خواهیم بدانیم در جامعه کل ρ با چه احتمالی با عدد صفر در جهت مثبت تفاوت معنی دار دارد. این احتمال یا ضریب اعتماد را $\alpha = 0.01$ انتخاب می‌کنیم. چون آزمون یکطرفه است، مقدار متغیر t را برای درجه آزادی ۳۹۸ و $\alpha = 0.01$ از جدول t استودنت استخراج می‌کنیم که برابر ۲/۳۳ است. t محاسبه

۱- لازم به ذکر است که اولاً ضریب همبستگی بین عدد ۱- تا ۱+ متغیر است. هر قدر این ضریب همبستگی به عدد صفر نزدیکتر باشد حاکی از عدم وجود همبستگی بین دو متغیر مورد نظر است و هر قدر این عدد به یک یا منفی یک نزدیکتر باشد حاکی از وجود رابطه قوی از نوع مستقیم یا معکوس بین متغیرهای مورد بررسی است. ثانیاً عموماً ضریب همبستگی بین صفر تا ۰/۲ به عنوان ضریب همبستگی ناچیز تلقی می‌گردد و از ضریب همبستگی بین ۰/۲ تا ۰/۴ به عنوان ضریب همبستگی کم یاد می‌شود. ضریب همبستگی بین ۰/۴ تا ۰/۶ به عنوان همبستگی متوسط تلقی می‌گردد. این درحالی است که چنانچه ضریب همبستگی بین ۰/۶ تا ۰/۸ باشد به آن ضریب همبستگی خوب گفته می‌شود و اگر این ضریب همبستگی بالاتر از ۰/۸ باشد، حاکی از وجود همبستگی قوی بین متغیرهای مورد بررسی است.

جدول شماره ۴- همبستگی بین اثربخشی سازمانی و هر یک از متغیرهای پیش بین (مربوط به فرضیه‌های دوم تا هشتم)

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	r	r ²	t	p	تعداد	a	b
اثربخشی سازمانی	۴,۰۸	۰,۲۶	۰,۲۱	۰,۰۴	۴,۲۶	۰,۰۰	۴۰۰	۳,۶۸	۰,۰۹
امکانات مالی تشکل‌ها	۴,۳۷	۰,۸۱	۰,۰۰۶	۰,۰۰۰۰۰۳	۰,۱۱	۰,۹۱	۴۰۰	۴,۰۷	۰,۰۰۳
قوانین متناظر بر اداره تشکل‌ها	۳,۶۰	۰,۶۷	۰,۲۴	۰,۰۶	۴,۸۷	۰,۰۰	۴۰۰	۳,۱۰	۰,۲۱
همکاری نهادهای دولتی با تشکل‌ها	۴,۶۴	۰,۴۰	۰,۵۸	۰,۳۴	۱۴,۲۶	۰,۰۰	۴۰۰	۲,۱۲	۰,۴۴
برخورداري از شبکه‌های ارتباطی	۴,۶۴	۰,۵۴	۰,۳۳	۰,۱۱	۶,۹۲	۰,۰۰	۴۰۰	۳,۰۸	۰,۲۲
توانایی در تعامل سازنده با دولت و نهادها	۴,۱۰	۰,۶۲	۰,۴۸	۰,۲۳	۱۰,۹۲	۰,۰۰	۴۰۰	۲,۹۵	۰,۲۸
نهادینه شدن جایگاه تشکل‌ها در جامعه	۴,۲۴	۰,۶۰	۰,۴۴	۰,۱۹	۹,۸۰	۰,۰۰	۴۰۰	۲,۹۸	۰,۲۶

تدوین شده توسط محقق با استفاده از نرم‌افزار SPSS

استفاده از رگرسیون چند متغیری اقدام به بررسی رابطه بین این شاخص‌های هشتگانه و اثربخشی سازمانی نموده است که نتایج آن در جدول شماره ۵ ملاحظه می‌گردد. ضمناً قبل از رگرسیون چندمتغیری به منظور اطمینان از استقلال متغیرهای مستقل، ضریب دوربین واتسون (خودهمبستگی) آنها محاسبه گردیده است که چون ضریب به دست آمده (۲,۰۴) به عدد ۲ (حد متوسط) نزدیک بود، لذا خودهمبستگی وجود نداشته است.

در بررسی فرضیه‌های پژوهش، باید توجه داشت که در تمامی موارد، ضرایب همبستگی و ضریب تبیین، حاکی از تبیین واریانس اثربخشی سازمانهای غیر دولتی جوانان ایران به وسیله هر یک از عوامل هشتگانه مورد نظر می‌باشد که به‌طور جداگانه و با فرض ثابت بودن اثر سایر متغیرها بررسی شده است. اما باید توجه داشت که در حالت واقعی این متغیرها با هم و به صورت توأم بر اثربخشی سازمانهای غیردولتی تاثیر می‌گذارند. به همین جهت محقق با

جدول شماره ۵- رگرسیون چند متغیری بین متغیرهای پیش بین با متغیر ملاک

شاخص‌ها	ضریب همبستگی Multiple R
ضریب تبیین	۰,۸۴
ضریب تبیین تعدیل شده R ² Adjusted	۰,۷۱
F(8,391)	۰,۷۰
P(سطح خطا)	۱۱۹,۳۴
	۰,۰۰

شاخص‌ها	Beta	Std. Err. Beta	B	Std. Err. B	p	t(391)
عرض از بینام			-۰,۰۷	۰,۱۷	۰,۶۸	-۰,۴۱
مهارت‌های مدیریتی تشکل‌ها	۰,۳۸	۰,۰۲۸	۰,۲۲	۰,۰۲	۰,۰۰	۱۳,۴۸
امکانات مالی تشکل‌ها	۰,۱۰	۰,۰۲۹	۰,۰۴	۰,۰۱	۰,۰۰	۳,۳۹
قوانین متناظر بر اداره تشکل‌ها	-۰,۰۵	۰,۰۲۸	-۰,۰۳	۰,۰۲	۰,۰۷	-۱,۷۹
همکاری نهادهای دولتی با تشکل‌ها	۰,۰۰	۰,۰۳۱	۰,۰۰	۰,۰۳	۰,۹۸	۰,۰۳
برخورداري از شبکه‌های ارتباطی	۰,۴۷	۰,۰۳۲	۰,۳۵	۰,۰۲	۰,۰۰	۱۴,۹۵
توانایی در تعامل سازنده با دولت و نهادها	۰,۱۴	۰,۰۳۰	۰,۰۹	۰,۰۲	۰,۰۰	۴,۶۳
نهادینه شدن جایگاه تشکل‌ها در جامعه	۰,۲۰	۰,۰۳۱	۰,۱۱	۰,۰۲	۰,۰۰	۶,۲۶
مشارکت در سیاست‌گذاری‌های دولت	۰,۳۳	۰,۰۳۲	۰,۲۰	۰,۰۲	۰,۰۰	۱۰,۳۳

اطمینان ۹۹ درصد ($\alpha = 0.0$) معنی دار است. ضریب تبیین نیز برابر ۰/۷۰ است. بدین ترتیب مشخص می‌گردد که ۷۰ درصد تغییرات اثربخشی سازمانهای غیردولتی جوانان ایران متأثر از شش عامل مهارتهای مدیریتی، تشکلهای، امکانات مالی آنها، برخورداری تشکلهای از شبکههای ارتباطی، توانایی تشکلهای در تعامل سازنده با دولت، نهادینه شدن جایگاه این تشکلهای در جامعه و نهایتاً مشارکت این تشکلهای در سیاستگذاریهای دولت می‌باشد. دو عامل قوانین متناظر بر اداره این تشکلهای و همکاری نهادهای دولتی با این تشکلهای تاثیر معنی داری در پیش بینی اثربخشی این تشکلهای ندارند. از طرف دیگر ضرایب رگرسیون (B) محاسبه شده نشان دهنده میزان تاثیر هر یک از عوامل در اثربخشی تشکلهای است. هر اندازه که ضریب رگرسیون محاسبه شده بزرگتر باشد، حاکی از بیشتر بودن نقش آن عامل در اثربخشی تشکل است.

همچنین اولویت شاخصهای هر یک از عوامل ششگانه موثر در اثربخشی به شرح جدول شماره ۸ مشخص گردید

نتایج به طور کلی نشان داد که اولاً ضریب همبستگی چند متغیری محاسبه شده برابر ۰/۸۴ است و ضریب تبیین اصلاح شده برابر ۰/۷۰ می‌باشد. ثانیاً ضریب همبستگی محاسبه شده در سطح اطمینان ۹۹ درصد ($\alpha = 0.0$) معنی دار می‌باشد. بدین ترتیب مشخص می‌گردد که بین این عوامل هشتگانه و اثربخشی سازمانهای غیردولتی جوانان ایران رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد به گونه‌ای که ۷۰ درصد تغییرات اثربخشی این تشکلهای متأثر از عوامل هشتگانه یاد شده است. اما با توجه به ضرایب رگرسیونی (B) محاسبه شده، مشخص می‌گردد که برخی از این ضرایب در سطح اطمینان ۹۵ درصد ($\alpha = 0.05$) معنی دار نمی‌باشد. لذا به منظور دستیابی به کاملترین مدل آماری که قابلیت پیش بینی اثربخشی تشکلهای غیر دولتی را با توجه به عوامل مورد بررسی داشته باشد، از تحلیل رگرسیون پلهای استفاده شده است. نتایج نهایی به صورت زیر است:

ضریب همبستگی چند متغیری محاسبه شده برابر ۰/۸۴ است که با توجه به F محاسبه شده در سطح

جدول شماره ۶- رگرسیون چند متغیری پلهای بین متغیرهای پیش بین و متغیر ملاک

شاخصها	مقادیر
ضریب همبستگی	۰,۸۴
ضریب تبیین	۰,۷۱
ضریب تبیین اصلاح شده	۰,۷۰
F(6,393)	۱۵۸,۱۰
P(سطح معنی داری)	۰,۰۰

شاخصها	Beta	Std.Bet. Beta	B	Std.Bet. Beta	p	t(393)
عرض از منظر			-۰,۱۵۵		۰,۲۸	-۱,۰۸
مهارتهای مدیریتی تشکلهای	۰,۳۸	۰,۰۲۸	۰,۲۲۳		۰,۰۰	۱۳,۵۱
امکانات مالی تشکلهای	۰,۱۰	۰,۰۲۹	۰,۰۴۶		۰,۰۰	۳,۵۶
برخورداری از شبکههای ارتباطی	۰,۴۶	۰,۰۳۱	۰,۳۴۶		۰,۰۰	۱۵,۱۱
توانایی در تعامل سازنده با دولت و نهادها	۰,۱۴	۰,۰۳۰	۰,۰۹۴		۰,۰۰	۴,۸۰
نهادینه شدن جایگاه تشکلهای در جامعه	۰,۲۱	۰,۰۳۱	۰,۱۱۹		۰,۰۰	۶,۷۵
مشارکت در سیاستگذاریهای دولت	۰,۳۳	۰,۰۳۰	۰,۱۹۳		۰,۰۰	۱۰,۷۵

تدوین شده توسط محقق با استفاده از نرم‌افزار SPSS

جدول شماره ۷ - اولویت شاخصهای هر یک از عوامل هشتگانه مؤثر در اثربخشی

ردیف	شرح عامل (متغیر پیش بین)	تعداد شاخصها	شاخص دارای بالاترین رتبه
۱	برخورداری تشکلهای شبکه‌های ارتباطی	۶	ضعف دسترسی تشکلهای به رایانه و اینترنت
۲	مهارتهای مدیریتی تشکلهای	۶	عدم کفایت مهارتهای مدیریتی دبیران تشکلهای
۳	امکانات مالی تشکلهای	۳	درمضیقه بودن از نظر تهیه دفتر و محل کار
۴	مشارکت تشکلهای در سیاست‌گذاریهای دولت	۶	پایین بودن میزان مشارکت تشکلهای در سیاست‌گذاریهای دولت در خصوص جوانان
۵	نهادینه شدن جایگاه تشکلهای در جامعه	۳	نهادینه نشده بودن مفهوم تشکلهای در جامعه
۶	توانایی تشکلهای در تعامل سازنده با دولت	۳	عدم کفایت توانایی مذاکره تشکلهای

نتیجه‌گیری

همانگونه که در بخش تحلیل داده‌های آماری آمده است، ابتدا متغیرهای جمعیت‌شناختی پژوهش و نیز سئوالات پرسشنامه به کمک آمار توصیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است سپس نتایج حاصله از متغیرهای جمعیت‌شناختی پژوهش و نیز سئوالات پرسشنامه و متغیرهای تحقیق اعم از متغیرهای پیش‌بین و ملاک که به کمک آمار توصیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند، در بخش داده‌های آماری آمده است. همچنین نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش به روش‌های استنباطی و تعمیم نتایج بدست آمده به جامعه آماری، در همان بخش ارائه گردیده است. شایان ذکر است که به منظور تعیین رابطه همبستگی بین متغیرهای مستقل (پیش بین) و وابسته (ملاک) و سهم هر یک از متغیرهای پیش بین، از آزمون ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون استفاده گردیده است زیرا داده‌ها با طیف لیکرت سنجیده شده‌اند و به هر گزینه‌ای بین ۱ تا ۵ امتیاز تعلق گرفته است همچنین چون حجم نمونه زیاد می‌باشد ($n > 30$)، توزیع خصیصه مورد نظر در جامعه آماری، به سمت نرمال میل می‌کند و چون این شرایط در آزمونهای پارامتریک محقق است، لذا برای محاسبه همبستگی بین متغیرهای مزبور، از ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون و آزمون اعتبار ضریب همبستگی (معناداری ضریب همبستگی) استفاده گردیده است. خلاصه نتایج آزمون فرضیه‌ها و اولویت آنها به شرح زیر می‌باشد:

میزان ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون فرضیه‌های مورد نظر به ترتیب (۰/۳۳، ۰/۲۱، ۰/۱۰، ۰/۲۴)

۰/۵۸، ۰/۳۳، ۰/۲۳ و ۰/۴۴) بدست آمد. از میان فرضیه‌های مزبور، فرضیه سوم با متغیر پیش‌بین: «قوانین متناظر بر اداره تشکلهای غیر دولتی جوانان» و ضریب همبستگی: «۰/۱»، بدلیل اینکه سطح خطای محاسبه شده آن از ۵ درصد بیشتر بود، رد شد؛ ولی سایر فرضیه‌ها با ۹۹٪ اطمینان تأیید گردیدند. لازم به ذکر است که ضرایب همبستگی در آزمون بالا به صورت تک متغیری (با فرض ثابت بودن اثر سایر متغیرها) محاسبه گردیده‌اند؛ اما در محاسبه ضریب همبستگی چند متغیری نهایی (تأثیر توأم متغیرهای هشتگانه بر اثر بخشی)، میزان ضریب همبستگی، برابر با ۰/۸۴ بدست آمد (۰/۸۴ = R) و نهایتاً ۰/۷۰ تغییرات اثربخشی تشکلهای غیر دولتی جوانان از طریق ۶ متغیر پیش‌بین که ترتیب اولویت آنها بر مبنای ضرایب خط رگرسیونی تعیین گردیده است، تبیین می‌شود ($R^2 = 0/70$)، ترتیب اولویت متغیرهای ششگانه بالا و نیز شاخصهای مربوط به هر یک از این عوامل به ترتیب به شرح جداول شماره‌های ۷ و ۸ می‌باشد. ضمناً ۲ متغیر پیش‌بین: «قوانین متناظر بر اداره تشکلهای غیر دولتی جوانان و همکاری نهادهای دولتی با تشکلهای غیردولتی جوانان» تأثیرات معناداری در تبیین تغییرات اثربخشی نداشتند. ضمناً به منظور ترسیم جایگاه متغیرهای مزبور و تبیین ارتباط روشن و منطقی بین آنها و مدل نهایی (الگوی مراحل رسیدن NGOs از وضع موجود به وضع مطلوب)، متغیرهای شش‌گانه بالا که در قالب فرضیه‌ها به صورت مثبت بیان گردیده‌اند، در مدل تهیه شده به همان صورت اولیه (که به عنوان مشکل و عامل بازدارنده در پایان بخش ادبیات تحقیق آورده شده‌اند) ارائه گردیده‌اند (شکل شماره ۳)

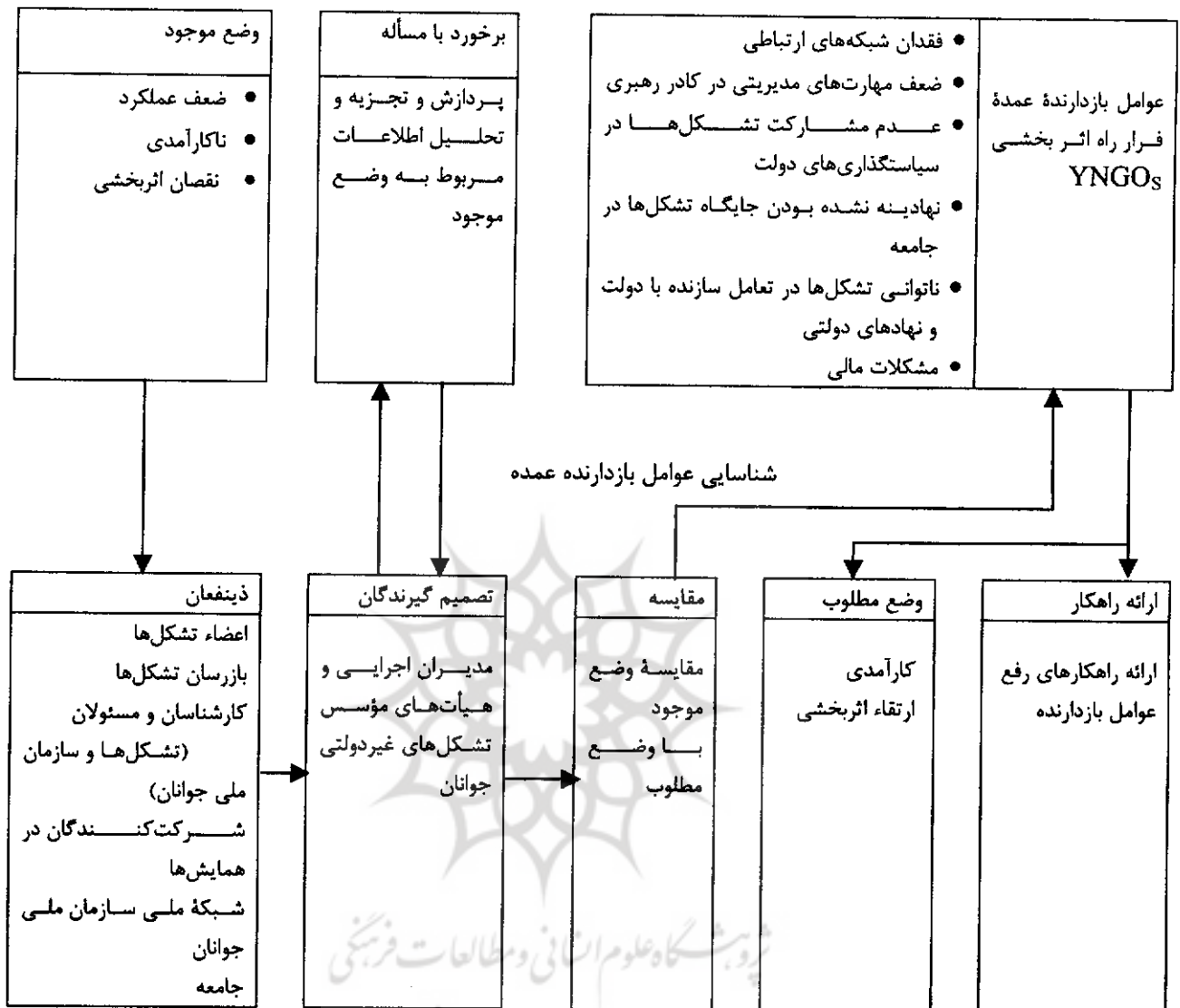
جدول شماره ۷- اولویت تاثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته

فرضیات (عوامل)	متغیر پیش بین	متغیر ملاک	ضریب رگرسیونی استاندارد شده	میزان t	میزان خطا	نتیجه آزمون
۱	برخورداری YNGO _s از شبکه‌های ارتباطی	توانایی	۰/۴۶	۱۵/۱۱	۰/۰۱	عدم رد فرضیه
۲	مهارت‌های مدیریتی YNGO _s		۰/۳۸	۱۳/۵۱	۰/۰۱	عدم رد فرضیه
۳	مشارکت YNGO _s در سیاست‌گذاریهای دولت		۰/۳۳	۱۰/۷۵	۰/۰۱	عدم رد فرضیه
۴	نهادینه شدن جایگاه YNGO _s در جامعه		۰/۲۱	۶/۷۵	۰/۰۱	عدم رد فرضیه
۵	توانایی YNGO _s در تعامل سازنده با دولت و نهادهای دولتی		۰/۱۴	۴/۸۰	۰/۰۱	عدم رد فرضیه
۶	برخورداری YNGO _s از امکانات مالی		۰/۱۰	۳/۵۶	۰/۰۱	عدم رد فرضیه
۷	قوانین متناظر بر اداره YNGO _s		-۰/۰۵	-۱/۷۹	۰/۰۵	رد فرضیه
۸	همکاری نهادهای دولتی با YNGO _s		۰/۰۰	۰/۰۳	۰/۰۵	رد فرضیه

جدول شماره ۸- اولویت شاخصهای هر یک از عوامل هشتگانه مؤثر در اثربخشی

ردیف	شرح عامل (متغیر پیش بین)	تعداد شاخصها	شاخص دارای بالاترین رتبه
۱	برخورداری تشکلهای شبکه‌های ارتباطی	۶	ضعف دسترسی تشکلهای به رایانه و اینترنت
۲	مهارت‌های مدیریتی تشکلهای	۶	عدم کفایت مهارت‌های مدیریتی دبیران تشکلهای
۳	امکانات مالی تشکلهای	۳	درمضیقه بودن از نظر تهیه دفتر و محل کار
۴	مشارکت تشکلهای در سیاست گذاریهای دولت	۶	پایین بودن میزان مشارکت تشکلهای در سیاست گذاریهای دولت درخصوص جوانان
۵	نهادینه شدن جایگاه تشکلهای در جامعه	۳	نهادینه نشده بودن مفهوم تشکلهای در جامعه
۶	توانایی تشکلهای در تعامل سازنده با دولت	۳	عدم کفایت توانایی مذاکره تشکلهای

شکل شماره ۳ - الگوی مراحل رسیدن YNGOs از وضع موجود به وضع مطلوب (مدل نهایی)

* در رابطه با رفع مشکل شبکه‌های ارتباطی، لازم است با هماهنگی نمایندگان تشکلهای غیردولتی جوانان در مجمع ملی جوانان، اقدامات زیر صورت گیرد:

۱- تشکیل شبکه‌های تخصصی میان سازمان‌های غیردولتی جوانان

۲- ایجاد شبکه‌های ملی و منطقه‌ای

۳- اصلاح ساختاری شبکه ملی فعلی جوانان در راستای توانمندسازی شبکه مزبور و پاسخگویی به نیازهای تشکلهای عضو (و از جمله ارائه گزارش‌های ادواری شفاف در گردهمایی‌های فصلی).

۴- تشکیل شبکه‌های ارتباطی میان تشکلهای داخلی

پیشنهادهای اجرایی محقق در راستای ارتقای اثر بخشی NGOهای جوانان

با توجه به نتایج حاصله از آزمون فرضیه‌ها (جدول شماره ۷)، اولویت فرضیه‌های اول تا سوم (عوامل مؤثر در اثربخشی) عبارتند از:

۱- برخورداری YNGOs از شبکه‌های ارتباطی (فقدان شبکه‌های ارتباطی)

۲- مهارت‌های مدیریتی YNGOs (ضعف مهارت‌های مدیریتی در کادر رهبری)

۳- مشارکت YNGOs در سیاست‌گذاری‌های دولت (عدم مشارکت تشکلهای در سیاست‌گذاری‌های دولت)

و خارجی

۲. امینی، فرهاد. (۱۳۸۰). مشکلات سازمانهای غیر دولتی زیست محیطی در ایران، مجموعه مقالات همایش NGOها، چاپ اول.
۳. بابامرادی، سهیلا. (۱۳۸۱). آسیب شناسی سازمانهای غیر دولتی در ایران، نشریه آوا، جلد چهارم.
۴. بیانیه نخستین کنگره تشکلهای غیر دولتی جوانان ایران. (۱۳۸۲). هفته نامه امید جوان.
۵. پورصالحی، فرخ. (۱۳۸۰). سازماندهی در تشکلهای غیردولتی جوانان، مجموعه مقالات همایش NGOها، چاپ اول.
۶. ترنر، مارک، و دیوید. (۱۳۷۹). حکومتمداری، مدیریت و توسعه، ترجمه عباس منوریان، چاپ اول.
۷. حافظنیا، محمدرضا. (۱۳۸۲). مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، انتشارات سمت.
۸. حقیقی، بهزاد. (۱۳۸۰). نقش سازمانهای غیر دولتی در جامعه، روزنامه نوروز.
۹. رزاقی، سهراب. (۱۳۸۲). نقد آیین نامه تاسیس و فعالیت سازمانهای غیر دولتی، ویژه نامه.
۱۰. سازمان ملی جوانان. (۱۳۸۲). گزارش ملی جوانان، چاپ اول.
۱۱. صدوقی، مراد علی. (۱۳۸۰). جایگاه سازمانهای غیردولتی در روابط دولت و جامعه مدنی، مجموعه مقالات همایش NGOها، چاپ اول.
۱۲. عظیمی، حسین. (۱۳۷۸). ایران امروز در آینه توسعه، چاپ اول.
۱۳. گلشن پژوه، محمود رضا. (۱۳۸۱). راهنمای سازمانهای غیر دولتی، چاپ دوم.
۱۴. محتشمی، حسن. (۱۳۷۹). بانک اطلاعات سازمانهای غیر دولتی و تشکلهای مردمی ایران، چاپ اول.
۱۵. معاریان، امید. (۱۳۸۰). تشکلهای غیردولتی جوانان، ضرورتها، افقها، موانع و راهکارهای اجرایی،

- * در ارتباط با بهبود مهارت های مدیریتی در کادر رهبری تشکلهای، ضروری است. جهت اداره بهتر تشکلهای: ۱- کلاس های توانمندسازی جهت دبیران تشکلهای توسط سازمان ملی جوانان تشکیل شود. ۲- خود مدیران تشکلهای از شیوه مدیریتی مشارکتی استفاده نمایند.
- * در خصوص ارتقای میزان مشارکت تشکلهای در سیاستگذاری های دولت، شایسته است:
- ۱- با هماهنگی سازمان ملی جوانان و سازمان مدیریت و برنامه ریزی، یک ساختار تشکیلاتی در دفتر مشارکتهای مردمی هر وزارتخانه ایجاد گردد.
  - ۲- از نمایندگان تشکلهای غیر دولتی جوانان، به عنوان مشاوران وزارتی و شوراهای استانی به منظور رفع مشکلات اساسی جوانان یعنی اشتغال، مسکن و ازدواج استفاده شود.

پی نوشتها

- ۱- سرواژه NGOs مخفف واژه های Government Non Organization می باشد
- 2- Governance
- 3- Meyer
- 4- William
- 5- Rochman
- 6- Roe
- 7- Zety Fazilah
- 8- Shah
- 9- Sarban
- 10- Nooraldin
- 11- Ifeka
- 12- Raijer
- 13- Annie
- 14- N.A.
- 15- Youth Non Government Organization

منابع فارسی

۱. اعرابی، آذر. (۱۳۸۰). سازمانهای غیر دولتی، مشارکت مردمی و توسعه پایدار، مجموعه مقالات NGOها، چاپ اول.

- Activities" XINHUA.
8. _____. (2002). "Internet Help for Youth - Based NGO" XINHUA.
  9. _____. (2002). "Youth Take a Step Backward" XINHUA.
  10. _____. (2002). "Youth Turning Backs on Clan Association" XINHUA.
  11. _____. (2003). "Maran Returned Unopposed as Youth Chief" XINHUA.
  12. _____. (2003). "50 Youth Leaders from Asean T3 to Attend East Asian Youth Conference" XINHUA.
  13. _____. (2003). "NGO Back Youth Act Proposal" XINHUA.
  14. _____. (2003). "Empowering Youth in War against AIDS" XINHUA.
  15. Raijer, Piet. (2002). "Malaei Goes to Scale with Anti - AIDS Clubs and Popular Media" Evaluation and Program Planning, Vol.25, Issue 4.
  16. Rochman, Hazel. (1999). "Books for Youth: Essay Readings" Booklist; Vol. 95, Issue 4.
  17. Roe, Yan. (1997). "Round the Peaks" Youth Studies Australia; Vol. 16, Issue 4.
  18. Sarban, Singh. (2002). "Special Grants for Youth Bodies, NGOs," New straits Times-Management Times.
  19. Shah, Amanda. (2003). "Survival of the Youngst Pancommonwealth NGO, the Younger Generation" Round Table; Issue 369.
  20. Zety Fazilah, Baharuddin. (2003). "Creating Awareness of Drugs, AIDS danger among Youth" New Straits Times-Management Times.
- مجموعه مقالات همایش NGO ها، چاپ اول.
۱۶. مقیمی، سید محمد. (۱۳۸۳). کار آفرینی در نهادهای جامعه مدنی، انتشارات سمت، چاپ اول.
  ۱۷. منصوری، جهانگیر. (۱۳۸۴). قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، چاپ اول.
  ۱۸. نمازی، باقر. (۱۳۸۰). بررسی وضع موجود مشکل های غیردولتی ایران، مجموعه مقالات همایش NGO ها، چاپ اول.
- منابع لاتین
1. Annie, Freeda Cruz. (2001). "Gathering of 10,000 Youth" New Straits, Times-Management Times.
  2. Ifeka, Caroline. (2001). "Oil, NGO and Youth: Struggling for Resource Control in the Niger Delta" Review of African political Economy, Vol. 28, Issue 87.
  3. Meyer, Andera Elizabeth. (2003). "The Nunavut Youth Abroad Program: A New NGO in Canada's Newest Territory". Third world Quarterly, Vol 23, Issue 5.
  4. Nooraldin, Qureish. (2001). "Scaling up Youth NGOs, in Adoption and Impact of Agroforest Technologies: Experiences from Western Kenya" Development in Practice, Vol. 11, Issue 4.
  5. N.A. (2000). "MIC Youth to Work with NGO in Fight against Social Ills" XINHUA.
  6. _____. (2001). "Special Grants for Youth Bodies, NGO" XINHUA.
  7. _____. (2002). "Mainstreaming Rural Youth in Development